

PATVIRTINTA
Lietuvių kalbos instituto direktoriaus
2011 m. gegužės 5 d. potvarkiu Nr. 5
(Lietuvių kalbos instituto direktoriaus
2021 m. gruodžio 30 d. įsakymo
Nr. Į-65 redakcija)

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTO AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvių kalbos institutas (toliau – Institutas) priima šį Akademinės etikos kodeksą (toliau – Kodeksas) siekdamas įgyvendinti savo įstatuose numatytus tikslus, suvokdamas atsakomybę valstybei bei visuomenei ir puoselėdamas iš praeities kylančias, dabarties iššūkių skatinamas ir ateities kartoms perduodamas tradicijas bei vertybes.
2. Kodekso tikslai:
 - 2.1. užtikrinti akademinę laisvę ir demokratišką, pasitikėjimą bei kūrybingumą skatinančią atmosferą Instituto akademiniame bendruomenėje;
 - 2.2. skatinti etišką elgesį ir puoselėti pagrindines akademinės bendruomenės vertybes: pagarbą žmogui, tiesą, lygiateisiškumą, teisingumą, akademinį sąžiningumą, profesinę, mokslinę, pilietinę atsakomybę, pasitikėjimą, toleranciją, nediskriminavimą, akademinę laisvę;
 - 2.3. įtvirtinti pagrindines etiško akademinio elgesio nuostatas, nustatyti svarbiausias akademinės etikos principus pažeidžiančias elgesio formas, kurių tiesiogiai neapibrėžia valstybės įstatymai ir Instituto vidaus tvarkos dokumentai;
 - 2.4. reglamentuoti Kodekso nuostatų laikymosi priežiūrą.
3. Pagrindinės Kodekso sąvokos:
 - 3.1. *akademinė bendruomenė* – mokslo darbuotojai, doktorantai, kiti tyrėjai ir mokslininkai emeritai, taip pat kiti darbuotojai, tiesiogiai dalyvaujantys mokslo ir (ar) doktorantūros studijų veikloje;
 - 3.2. *akademinė etika* – visuma visuotinai pripažintų vertybių, principų ir mokslinių praktikų, užtikrinančių mokslinės veiklos ir mokslo sklaidos, doktorantūros studijų ir su jomis susijusios veiklos skaidrumą, sąžiningumą, teisingumą, akademinę laisvę, šioje veikloje dalyvaujančių asmenų lygybę, nediskriminavimą, atsakingumą, pasitikėjimą ir pagarbą;
 - 3.3. *akademinės etikos pažeidimas* – veika, pažeidžianti akademinės etikos normas.
4. Kodeksas grindžiamas Lietuvos Respublikos Konstitucija, Mokslo ir studijų įstatymu, Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu, Korupcijos prevencijos įstatymu, Administracinių nusižengimų kodeksu, Lygių galimybių įstatymu, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu, Instituto įstatais ir kitais teisės aktais, taip pat praktika, susijusia su akademinės etikos nuostatomis.
5. Kodeksas vienodai taikomas visiems Instituto akademinei bendruomenės nariams.
6. Akademinės etikos principams netaikoma hierarchija, normų ir jų pažeidimų išdėstymo eilė Kodekse nesusijusi su jų svarba ir jų sąrašas nėra laikomas baigtiniu.

II SKYRIUS

BENDROSIOS AKADEMINĖS ETIKOS NORMOS

7. Visi Instituto akademinės bendruomenės nariai turi saviraiškos teisę, jiems laiduojama akademinė laisvė, t. y. galimybė rinktis mokslinių tyrimų temas ir metodus, dėstyti savo požiūrį į mokslinių tyrimų organizavimą ir administravimą, laisvai ir atvirai reikšti kritines mintis. Atsakingai naudodamiesi šia laisve, mokslo darbuotojai tokią pat laisvę turi pripažinti ir kitiems akademinės bendruomenės nariams, palaikyti kritinio mąstymo tradiciją bei atviro svarstymo atmosferą Institute. Atsakingam naudojimuisi akademinė laisve prieštarauja:

7.1. nepakantumas kito nuomonei;

7.2. teisės pasakyti ir ginti savo nuomonę priimant sprendimus, reikšmingus Instituto akademinėi bendruomenei, jo padaliniam ar pačiam asmeniškai, nepaisymas arba sąmoningas ribojimas;

7.3. akademinės laisvės varžymas naudojantis tarnybine padėtimi;

7.4. teisės atsakyti į kritiką ar kaltinimus nepaisymas arba sąmoningas ribojimas;

7.5. dalyvavimas moksliniuose tyrimuose, galinčiuose daryti žalą visuomenei ir kultūrai.

8. Akademinės bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami pagarbos, geranoriškumo, nešališkumo, lygiateisiškumo, pasitikėjimo, nediskriminavimo, kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, užtikrinant mokslinių tyrimų kokybę ir kūrybinę atmosferą. Šiuo požiūriu akademinė etika pažeidžiama, kai:

8.1. profesinė konkurencija tarp kolegų tampa nesąžininga, dalyvaujama negarbinguose sandėriuose, nuslepia atskiriems ar visiems darbuotojams skirta informacija, skatinami konfliktai ir intrigos;

8.2. akademinės bendruomenės narys nepagarbiai atsiliepia apie kolegos dalykinius gebėjimus, teorines pažiūras ar asmenines savybes;

8.3. akademinės bendruomenės narys žeminamas, psichologiškai engiamas vieno asmens ar jų grupės, įskaitant šiuos veiksmus naudojantis tarnybine padėtimi;

8.4. rekomenduojant suteikti mokslo laipsnį, apdovanojimą ar teikiant rekomendaciją dėl veiklos vertinimo, remiamasi ne dalykišku darbo vertinimu bei profesinėmis pretendento savybėmis, bet su moksline veikla nesusijusiais kriterijais;

8.5. daromas spaudimas akademinės bendruomenės nariui siekiant nepelnyto įvertinimo arba norint nuslėpti nesąžiningus akademinis veiksmus;

8.6. akademinės bendruomenės narys diskriminuojamas mokslinėje veikloje dėl amžiaus, lyties ar lytinės orientacijos, negalios, išvaizdos, rasės, tautinės ar etninės priklausomybės, taip pat taikstomasi su tokiu diskriminavimu;

8.7. akademinės bendruomenės narys diskriminuojamas dėl mokslinių ar politinių pažiūrų, religijos ar įsitikinimų, visuomeninės ar kultūrinės veiklos, taip pat toleruojamas toks diskriminavimas;

8.8. akademinės bendruomenės narys seksualiai priekabiauja prie kolegų, įskaitant šiuos veiksmus naudojantis tarnybine padėtimi.

9. Kiekvienas Instituto akademinės bendruomenės narys privalo laikytis mokslinių tyrimų strategijos ir pagal galimybes prisidėti prie Instituto įstatuose numatytų tikslų įgyvendinimo ir Instituto pareigų vykdymo. Šiuo požiūriu etika pažeidžiama, kai:

9.1. toleruojama ar dangstoma korupcija, sukčiavimas, piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, nesąžiningumas ar mėginimas daryti neteisėtą poveikį Instituto akademinės bendruomenės nariui (informacijos apie neteisėtus veiksmus ar aplaidumą atskleidimas nelaikomas lojalumo Institutui pažeidimu);

9.2. Instituto vardas naudojamas politinei ar visuomeninei veiklai.

10. Instituto mokslinę bazę ir materialinius išteklius privaloma naudoti atsakingai ir tik darbo pareigoms vykdyti. Šią nuostatą pažeidžia mokslinių, materialinių bei finansinių Instituto išteklių naudojimas politinei veiklai, privačiam verslui ar asmeniniams poreikiams.

III SKYRIUS

MOKSLO TIRIAMOSIOS VEIKLOS IR DOKTORANTŪROS STUDIJŲ ETIKOS NORMOS

11. Vykdydami mokslo tiriamąją veiklą Instituto mokslininkai ir doktorantai vadovaujami aukščiausiais profesionalumo kriterijais, siekia nuolat tobulinti savo kvalifikaciją ir mokslinę kompetenciją.

12. Mokslo tiriamoji veikla grindžiama sąžiningo tyrimo, tiesos siekimo ir atsakomybės visuomenei principais. Tokią nuostatą pažeidžia:

12.1. tyrimo duomenų klastojimas (falsifikavimas, fabrikavimas) ar sąmoningai neobjektyvūs jų interpretavimas; sąmoningas gautų rezultatų nutylėjimas ar iškraipymas;

12.2. sąmoningai klaidinantis informacijos apie tyrimo metodiką pateikimas;

12.3. sąmoninga neteisingos, vienpusės ar iškreiptos mokslinės informacijos, žinių, duomenų sklaida;

12.4. tyrimo medžiagos rinkimas nesilaikant asmens duomenų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų, asmens duomenų viešinimas ar detalių, leidžiančių identifikuoti informantą, atskleidimas be jo sutikimo;

12.5. Institutui priklausančių tyrimo duomenų, kompiuterinių programų, tiriamos medžiagos pavyzdžių, rankraščių pasisavinimas, perdavimas tretiesiems asmenims arba sąmoningas sugadinimas;

12.6. plagijavimas, t. y. svetimos publikacijos teksto, duomenų, tyrimo metodikos, idėjos ar atradimo pateikimas kaip savo; sąmoningas naudotos literatūros nenurodymas;

12.7. tos pačios publikacijos ar jos dalies (išskyrus pakartotinius ir papildytus leidimus) perpublikavimas siekiant pakartotinai gauti atlygį, bet nesiekiant papildyti tyrimo naujais duomenimis ir nenurodant, kad tyrimas yra anksčiau paskelbtas;

12.8. Institutui priklausančių tyrimo duomenų (kartotekų, duomenų bazių, garso įrašų, internetinių leidinių) šaltinių naudojimas nenurodant autorystės ir institucijos;

12.9. iliustracinės medžiagos, rankraščių ir leidinių publikavimas be juos saugojančių institucijų leidimo;

- 12.10.** bendraautorystės primetimas; nepagrįstas bendraautorystės siekimas; atsakomybės vengimas dėl bendraautorystės;
- 12.11.** dovanų, akademinio ar neakademinio pobūdžio paslaugų teikimas, priėmimas arba reikalavimas, kai tuo siekiama neobjektyvaus mokslinio darbo vertinimo, nepelnyto pranašumo akademinėje veikloje arba kitokios naudos sau ar kitam asmeniui;
- 12.12.** prie mokslinės veiklos prisidėjusių žmonių arba organizacijų nenurodytas, jei taip nebuvo sutarta;
- 12.13.** šališkumas recenzuojant mokslo darbus, mokslinių tyrimų projektus ar jų rezultatus arba rengiant mokslines ekspertizes;
- 12.14.** nekorektiškas, tendencingas kolegos mokslinio darbo kritikavimas, sąmoningas menkinimas dėl asmeninės antipatijos, konkurencijos, politinių ar kitokių su darbo profesionalumu nesusijusių motyvų.
- 12.15.** sąmoninga pagalba kitam akademinės bendruomenės nariui, atliekančiam šiame skyriuje nurodytus akademinės etikos principus pažeidžiančius veiksmus.

IV SKYRIUS KODEKSO NORMŲ LAIKYMASIS IR PRIEŽIŪRA

13. Kodekso normų priežiūrą atlieka ir jo įgyvendinimą užtikrina Instituto Akademinės etikos komisija (toliau – Komisija), veikianti pagal šį Kodeksą ir Instituto Mokslo tarybos (toliau – Mokslo taryba) patvirtintą Komisijos darbo reglamentą.

14. Komisija priima ir svarsto motyvuotus pranešimus apie Instituto akademinės bendruomenės Kodekso nuostatų pažeidimus, išskyrus tuos atvejus, kurie galėtų sukelti interesų konfliktą. Išnagrinėjusi medžiagą (įvertinusi veikos pobūdį, intensyvumą, dažnumą, trukmę, vietą, kontekstą ir pan.) Komisija priima pagrįstą išvadą dėl esamo ar nesamo akademinės etikos pažeidimo.

15. Komisija, atsižvelgdama į padaryto Kodekso pažeidimo sunkumą, gali Instituto direktoriui rekomenduoti Kodeksą pažeidusiam akademinės bendruomenės nariui skirti drausminę nuobaudą: pastabą, papeikimą, laikiną tam tikros akademinės veiklos apribojimą, atleidimą iš darbo. Gali būti rekomenduojama skirti ir kitų poveikio priemonių.

16. Jei akademinės etikos pažeidimas susijęs su atstovavimu skirtingoms mokslo ir studijų institucijoms (pvz., bendras mokslo projektas, jungtinė doktorantūra), jis gali būti nagrinėjamas tarpinstituciniu lygmeniu Komisijai bendradarbiaujant su kitų mokslo ir studijų institucijų atitinkamais dariniais.

17. Visi Instituto akademinės bendruomenės nariai įsipareigoja sąžiningai laikytis Kodekso ir kitų Instituto vidaus tvarkos dokumentų, numatyti galimas akademinės etikos pažeidimo rizikas, taip pat netoleruoti jiems žinomų Kodekso nuostatų pažeidimų ir nustatytu būdu pranešti apie tai Komisijai.

18. Už akademinės etikos principų puoselėjimą, viešinimą, sklaidą Instituto direktorius Komisijos siūlymu gali akademinės bendruomenės nariui skirti padėką, apdovanojimą ar kitaip jį paskatinti.

19. Visi Instituto akademinės bendruomenės nariai prisideda prie Kodekso nuostatų tobulinimo ir keitimo, teikdami pasiūlymus ar pastabas Komisijai.

20. Kodeksas negali numatyti visų akademinės etikos normų pažeidimo atvejų, todėl Komisija,

nagrinėdama konkrečius pranešimus dėl galimai nederamo elgesio Kodekso nenustatytais atvejais, turi spręsti, ar konkretus poelgis nesuderinamas su akademinės etikos normomis, ar gali būti toleruojamas.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

- 21.** Kodekso rengimą ir keitimą organizuoja Mokslo taryba, į darbo grupę įtraukdama Instituto įvairių mokslo padalinių atstovus. Prireikus gali būti kviečiami kitų mokslo institucijų atstovai ir (ar) kiti specialistai.
 - 22.** Kodeksas ir jo pakeitimai svarstomi Instituto mokslo padaliniuose, Mokslo taryboje ir teikiami tvirtinti Instituto direktoriui.
 - 23.** Kodekso keitimą (pasikeitus teisės aktams ar akademinėi praktikai, gavus motyvuotą akademinės bendruomenės pasiūlymą ir pan.) inicijuoja Mokslo taryba arba Komisija.
 - 24.** Kodeksas įsigalioja, kai patvirtinamas Instituto direktoriaus, sudaroma Komisija ir patvirtinamas jos darbo reglamentas.
 - 25.** Kodeksas skelbiamas Instituto interneto svetainėje, adresu <http://lki.lt/akademinės-etikos-komisija/>.
-